

23. juni 2015

*Beretning om undersøgelse i henhold til
Stýrisskipanarlógin § 38, stk. 2, af administrationen af
sagen om Eysturoyartunnilin*

Beretningen om undersøgelsen af sagen om Eysturoyartunnilin er i dag blevet afleveret til Lagtingets formand.

I beretningen konkluderes det at både Kári P. Højgaard og Lagmanden overtrådte landsstyremandsansvarsloven.

Men ud af de syv forhold som skulle undersøges, er der ikke sket noget ulovligt i de fem. I undersøgelsen konkluderes det at Kári P. Højgaard og Lagmanden hver især har begået én overtrædelse af landsstyremandsansvarsloven.

Om disse to overtrædelser anbefaler undersøgelsen at de kritiseres og påtales i en udtalelse fra Lagtinget – og altså ikke at der rejses straffesager efter landsstyremandsansvarsloven.

Overtrædelser i to forhold

Kári P. Højgaard overtrådte loven da han i sit svar på en forespørgsel fra to lagtingsmedlemmer ikke oplyste at der forelå nye beregninger fra Landsverk. I begyndelsen af 2012 havde Landsverk beregnet at merudgiften for det færøske samfund var 800.000 kr. hvis tunnelen skulle bygges, finansieres og drives af private og ikke af landet. Det var dette tal politikerne kendte og måtte regne med. Men i juni 2013 fandt Landsverk ud af at merudgiften snarere ville blive 1,9 – 3,0 milliarder kr., altså en stigning på 1,1 – 2,2 milliarder kr. Dette skulle de to spørgere og Lagtinget have haft besked om.

Kári P. Højgaard mente selv at de nye beregninger fra Landsverk var vildledende, og at han derfor ikke skulle videregive dem. Men i undersøgelsen fastslås det at det var "groft uagtsomt" af Kári P. Højgaard at han ikke var klar over at hans grundlag for at anse de nye tal for vildledende ikke var holdbart.

Lagmandens overtrædelse bestod i at han gentagne gange oplyste til Lagtinget at han ikke havde indgået eller havde nogen del i den såkaldte "break fee"-aftale med Copenhagen Infrastructure Partners (CIP). Aftalen bestod i at Landsstyret skulle betale 1 million kr. til CIP hvis der ikke senest d. 31. august 2013 var underskrevet en kontrakt om tunnelen.

Aftalen om break fee eller kompensation blev underskrevet af Kári P. Højgaard sent om aftenen d. 27. juni 2013. Men ud fra de oplysninger der er fremkommet, især ved de mundtlige forklaringer til undersøgelsen, konkluderes det at det i realiteten var Lagmanden som havde indgået aftalen – eller at han i hvert fald havde deltaget aktivt og afgørende i dens tilblivelse.

Lagmandens oplysninger til Lagtinget om at han ikke havde haft noget at gøre med break fee-aftalen, var derfor urigtige. Men det anføres i undersøgelsen at de urigtige oplysninger ikke blev givet for at dække over noget ulovligt. Retligt set var der intet til hinder for at Lagmanden kunne indgå aftalen.

Ingen overtrædelser i fem forhold

Kári P. Højgaard havde hjemmel i koncessionsloven til at forhandle og indgå en kontrakt om tunnelen med CIP. Landsstyremanden skulle ret hurtigt efter d. 1. august 2011 bestemme sig for om man ville prøve at finde en anden privat investor end P/F Skálafjarðartunnilin som måtte opgive at påtage sig projektet. Kári P. Højgaard traf beslutning herom umiddelbart efter sin tiltræden som landsstyremand d. 14. november 2011, og det opfyldte den tidsmæssige betingelse. At den tidligere landsstyremand, John Johannessen, d. 2. august 2011 havde sagt at tunnelen skulle bygges af det offentlige, var ikke til hinder for at Kári P. Højgaard traf en anden beslutning.

Kári P. Højgaard var heller ikke forpligtet til at give oplysningerne i et notat som embedsmænd i Innlendismálaráðið havde udarbejdet i begyndelsen af juli 2013, videre til Lagtinget. Notatet, der til dels var meget kritisk, vedrørte forslag til ændringer i koncessionsloven fra 2010. Mange af oplysningerne i notatet var af væsentlig betydning for Lagtingets behandling af lovforslaget. Men de drejede sig om forhold som Lagtinget kendte til. Så selv om man ikke kendte det nærmere indhold af mange af oplysningerne, havde Lagtinget mulighed for at efterspørge dem – sådan som det er almindeligt i Lagtingets behandling af lovforslag.

Kári P. Højgaard havde forpligtet sig over for CIP til at holde indholdet af udkastet til kontrakten om tunnelen fortroligt, også over for Lagtinget. Efter forhandlinger med CIP fik medlemmer og observatører i Retsudvalget dog lov til at se kontrakten i et særligt sikret datarum mod at underskrive en tavshedserklæring. I undersøgelsen omtales dette som "en markant politisk handling", men Kári P. Højgaard havde ikke en retlig forpligtelse til at udlevere oplysningerne. Så der var ikke tale om en overtrædelse af landsstyremandsansvarsloven.

Aftalen om "break fee" eller kompensation var der hjemmel til at indgå. Koncessionslovens bemyndigelse omfattede også en sådan aftale som led i kontraktforhandlingerne om tunnelprojektet. Og i finansloven var der bevilling til at dække beløbet.

For Lagmandens vedkommende skulle det også undersøges om han havde overtrådt sin tilsynspligt i forhold til Kári P. Højgaard. Dette spørgsmål er kun aktuelt for så vidt angår Kári P. Højgaards tilbageholdelse af oplysningerne om Landsverks nye beregninger af meromkostningerne ved et privat tunnelprojekt. Undersøgelsen når frem til at Lagmanden ikke var forpligtet til at gribe ind over for dette forhold, blandt andet fordi oplysningerne var kommet frem i medierne få dage efter at Kári P. Højgaard havde svaret på forespørgslen fra to lagtingsmedlemmer.

Indstilling

Det er Lagtinget der nu skal tage stilling til hvad der skal ske i anledning af undersøgelsen.

I undersøgelsen peges der på at Landsstyrets medlemmer er undergivet såvel et politisk som et retligt ansvar. Undersøgelsen vedrører selvsagt kun det retlige ansvar.

For så vidt angår Kári P. Højgaards og Lagmandens retlige ansvar anbefaler undersøgelsen at sagen afsluttes med at Lagtinget vedtager en udtalelse hvor overtrædelserne af landsstyremandsansvarsloven kritiseres og påtales. Dette er en form som det danske Folketing ofte har anvendt som afslutning på en ministeransvarssag i stedet for at rejse sag ved Rigsretten – noget der kun er sket yderst sjældent, i særligt alvorlige tilfælde.

I undersøgelsens bedømmelse er Kári P. Højgaards og Lagmandens overtrædelser ikke af en sådan karakter at der bør rejses straffesag efter landsstyremandsansvarsloven. I denne forbindelse peges der på at Kári P. Højgaards overtrædelse var groft uagtsom, men altså ikke forsætlig, og at hans tilbageholdelse af oplysning-

gerne om Landsverks beregninger ikke fik skadevirkninger fordi de alligevel meget hurtigt kom offentligt frem. For Lagmandens vedkommende peges der på at hans urigtige oplysninger til Lagtinget ikke skete for at dække over et ulovligt forhold.

Undersøgelsen

I februar 2014 udpegede Lagtingsformanden den forhenværende ombudsmand, professor dr. jur. Hans Gammeltoft-Hansen, som undersøgelsesleder i sagen om Eysturoyartunnilin. Gammeltoft-Hansen skulle undersøge om Kári P. Højgaard og Lagmanden havde administreret denne sag lovligt, eller om de havde overtrådt landsstyremandsansvarsloven.

Som bistand ved undersøgelsen udpegedes advokat, og tidligere sorenskriver, Majken Johansen, København. Og som udspørger ved afhøringerne udpegedes advokat Jens Wang, Tórshavn.

Der blev afholdt offentlige afhøringer 23. – 25. juni og 28. august – 1. september 2014 i Tórshavn. Her afgav Kári P. Højgaard og Lagmanden samt ni vidner forklaringer. I perioden 7. juli 2014 – 27. marts 2015 blev der stillet skriftlige spørgsmål og afgivet besvarelser af i alt syv personer.

1. maj 2015 fik Kári P. Højgaards bisidder, advokat Jógvan Páll Lassen, og Lagmandens bisidder, advokat Sigmund Poulsen, forelagt et udkast til undersøgelsesberetningen. De to bisiddere afgav deres indlæg d. 19. og d. 21. maj 2015. I indlæggene tog de afstand fra at deres klienter havde overtrådt landsstyremandsansvarsloven

Herefter blev den endelige beretning – hvis omfang er på 432 sider, inklusive bilag – færdiggjort.

Landsstyremandsansvarslovens § 5

”§ 5. En lagmand eller landsstyremand straffes, hvis han forsætligt eller af grov uagtsomhed tilsidesætter de pligter, der påhviler ham efter lagtingslov om Færøernes styreordning eller lovgivningen i øvrigt eller efter hans stillings beskaffenhed.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder anvendelse, såfremt en lagmand eller en landsstyremand giver lagtinget urigtige eller vildledende oplysninger eller under lagtingets behandling af en sag fortier oplysninger, der er af væsentlig betydning for tingets bedømmelse af sagen.”

Kommissoriet

Under henvisning til Færøernes styrelsesordning § 38, stk. 2 udnævner lagtingsformanden Dem til undersøgelsesleder at undersøge og udarbejde en redegørelse til Lagtinget, om administrationen af sagen om den undersøiske tunnel under Skálafirði og Tangafirði (Skálafjarðartunnilin) har været foretaget på lovlig vis af henholdsvis Kári P. Højgaard, forhenværende landsstyremand i indenlandsanliggender, og Kaj Leo Holm Johannesen, lagmand.

De anmodes især om:

1. At undersøge, om forhenværende landsstyremand i indenlandsanliggender, Kári P. Højgaard, havde tilstrækkelig hjemmel til at forhandle og underskrive en eventuel kontrakt om bygning, finansiering og drift af et privat tunnelsanlæg i tiden efter 1. august 2011.
2. At undersøge, om forhenværende landsstyremand i indenlandsanliggender, Kári P. Højgaard, har overtrådt § 5, stk. 2 i lov om landsstyremænds ansvarlighed, ved ikke at gøre Lagtinget bekendt bemærkningerne fra embedsmændene i Innlendismálaráðnum (Indenrigsministeriet), dateret 4. juli 2013, da lagtingssag nr. 3/2013 blev fremlagt og behandlet i Lagtinget.
3. At undersøge, om forhenværende landsstyremand i indenlandsanliggender, Kári P. Højgaard, har overtrådt § 5 i lov om landsstyremænds ansvarlighed, ved at nægte at udlevere kontrakten mellem Innlendismálaráðið og Copenhagen Infrastructure Partners til Lagtinget, og for det næste ikke at give lagtingsmedlemmer mulighed for at gøre sig bekendt med kontraktens indhold uden at underskrive tavshedsløfte
4. At undersøge, om forhenværende landsstyremand i indenlandsanliggender, Kári P. Højgaard, har overtrådt § 5 i lov om landsstyremænds ansvarlighed ved sit svar på forespørgsel nr. 59/2012 efter § 52a i Lagtingets forretningsorden, vedr. privat aftale med et udenlandsk firma om Skálafjarðartunnilin; ikke benyttede oplysningerne fra Landsverk (Landsingeniøren), som var blevet bedt om at udarbejde svaret vedrørende den finansielle del af spørgsmålet.
5. At undersøge, om forhenværende landsstyremand i indenlandsanliggender, Kári P. Højgaard, har overtrådt sin hjemmel ved at underskrive aftale med Copenhagen Infrastructure Partners om at betale 1 mill. kr. i såkaldt "break fee".
6. At undersøge, hvilken rolle lagmanden har haft i sagen om Skálafjarðartunnilin, og om han har overtrådt § 5, stk. 2 i lov om landsstyremænds ansvarlighed ved at have fortiet eller givet Lagtinget forkerte eller vildledende oplysninger.
7. At undersøge, om lagmanden har udført sin tilsynspligt i henhold til § 33, stk. 3 i loven om Færøernes styrelsesordning, eller har overtrådt loven, under henvisning til ovenstående punkt 1-5.